

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบัน ได้มีพนักงานรัฐวิสาหกิจจำนวนมาก ที่ได้รับค่าตอบแทนจากการทำงานไม่เพียงพอต่อการครองชีพตามภาวะเศรษฐกิจในขณะนี้ โดยเฉพาะพนักงานชั้นผู้น้อย ที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่ายของครอบครัว ทำให้เกิดผลกระทบในหลาย ๆ ด้าน ทั้งในแง่ของภาวะจิตใจ ตลอดจนการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงาน แม้ว่ารัฐวิสาหกิจหลายแห่งได้ให้ค่าตอบแทนแก่พนักงานในรูปของเงินเดือน และสวัสดิการในด้านต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งสวัสดิการตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ และสวัสดิการอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนด แต่ก็ไม่สามารถขจัดปัญหาความเดือดร้อนของพนักงานเหล่านั้นไปได้ทั้งหมด โดยเฉพาะในปัญหาค่าขึ้นพื้นฐานที่เป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิต เช่น ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัย

ในอีกแง่หนึ่ง องค์กรเองก็ไม่สามารถจะช่วยเหลือพนักงานได้ในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน หลายองค์กรต้องลดรายจ่ายลงเพื่อความอยู่รอด สภาพดังกล่าวจะเห็นได้จาก กรณีเกิดการประท้วงในเรื่องค่าจ้างแรงงาน หรือสวัสดิการอื่น ๆ เช่น การลดเงินโบนัส เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แนวคิดในการจัดสวัสดิการให้กับพนักงาน สมควรที่จะได้รับการสนับสนุนอย่างยิ่ง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร โดยเฉพาะในด้านการบริหารบุคคล ซึ่งองค์กรมีความมุ่งหมายที่จะเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน โดยการสร้างขวัญกำลังใจ และทัศนคติที่ดีให้เกิดในหมู่พนักงาน ตลอดจนสร้างภาพพจน์ที่ดีให้แก่ประชาชนทั่วไป ซึ่งผลสะท้อนกลับมาก็คือ ความมั่นคงขององค์กรนั้น ๆ เอง

องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) เป็นองค์กรรัฐวิสาหกิจ ขึ้นตรงต่อกระทรวงคมนาคม เป็นองค์กรขนาดใหญ่ มีพนักงานทั้งสิ้น 23,628 คน (ข้อมูลจากสำนักงานการเจ้าหน้าที่ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ณ เดือนสิงหาคม 2539) ได้ยึดหลักการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด 5 ประการ อันได้แก่ การให้ความสะดวก ความรวดเร็ว ความปลอดภัย ความประหยัด และความเชื่อถือได้ในบริการ บุคลากรหลักผู้มีหน้าที่ปฏิบัติให้บรรลุผลขององค์กร หรือถือได้ว่าเป็นพนักงานกลุ่มที่หารายได้ให้กับ ขสมก. คือพนักงานปฏิบัติการในส่วนงานเดินรถ โดยเฉพาะพนักงานขับรถ และพนักงานเก็บค่าโดยสารมีจำนวน 17,580 คน หรือประมาณ 77% ของพนักงานทั้งหมดในองค์การ บุคคลเหล่านี้มีหน้าที่หลักคือรับส่งผู้โดยสารไปสู่จุดหมายปลายทาง ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ในกรุงเทพมหานครจำนวนหลายล้านคน ที่ต้องเดินทางโดยอาศับริบริการของรถเมล์ ขสมก. ด้วยลักษณะงานที่ต้องใช้ความรับผิดชอบสูงในการให้บริการแก่สังคมประกอบกับกลุ่มพนักงานดังกล่าวจัดได้ว่าเป็นพนักงานชั้นผู้น้อย ซึ่งมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการครองชีพ จากการหาข้อมูลเบื้องต้น ทราบว่าพนักงานส่วนใหญ่มีความเดือดร้อนด้านที่พักอาศัย นอกจากค่าตอบแทนแรงงานในแต่ละเดือนที่ไม่เพียงพอสำหรับการจัดหาที่อยู่อาศัยเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเองได้แล้ว ยังต้องประสบปัญหาในการเช่าที่พักอาศัยในราคาค่อนข้างสูง และคุณภาพต่ำ

ปัจจุบันจากปัญหาในด้านที่อยู่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานคร เช่น ปัญหาการบุกรุกที่ดินว่างเปล่าเพื่อปลูกสร้างที่อยู่อาศัยเกิดเป็นชุมชนแออัด ปัญหาด้านสุขภาพอนามัยชุมชน ปัญหาสังคมและสภาพแวดล้อมอันเกิดจากแหล่งเสื่อมโทรม ล้วนแต่เป็นปัญหาอันเนื่องมาจากที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยสำคัญในการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของพนักงาน ดังนั้นการจัดสวัสดิการที่อยู่อาศัยให้กับพนักงาน ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของเงินสวัสดิการ หรือการจัดหาที่พักอาศัยให้ จึงเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรกที่จะทำให้พนักงานส่วนใหญ่ในองค์กรมีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

การวิจัยครั้งนี้ จึงทำการศึกษาเพื่อหาแนวทาง และวิธีการจัดสวัสดิการที่อยู่อาศัยให้กับพนักงานองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของพนักงานองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ

2. เพื่อศึกษาหาแนวทางในการจัดสวัสดิการที่อยู่อาศัยให้พนักงานในระดับปฏิบัติการ
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการจัดสวัสดิการที่อยู่อาศัยแก่องค์กรขนส่งมวลชนกรุง

เทพ

คำจำกัดความในการวิจัย

" องค์กรขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) " หมายถึง รัฐวิสาหกิจ ที่ดำเนินการขนส่งคนโดยสารในเขตกรุงเทพ และปริมณฑล

" พนักงานปฏิบัติการ " หมายถึง พนักงานองค์กรขนส่งมวลชนกรุงเทพ ในส่วนงานเดินรถ ได้แก่ พนักงานขับรถโดยสาร(พขร.) และพนักงานเก็บค่าโดยสาร (พคส.)

ขอบเขตของการวิจัย

1. ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาในกลุ่มพนักงานในระดับปฏิบัติการขององค์กรขนส่งมวลชนกรุงเทพ ลักษณะของการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเฉพาะกับกลุ่มพนักงานในฝ่ายการเดินรถ ได้แก่ พนักงานขับรถโดยสารและพนักงานเก็บค่าโดยสารเท่านั้น ไม่รวมถึงพนักงานประจำสำนักงาน นายตรวจ หรือพนักงานอื่น ๆ ที่ไม่ได้ประจำบนรถเมล์

2. การวิจัยโดยใช้แบบสอบถาม เนื่องจากพนักงานกลุ่มเป้าหมาย ส่วนใหญ่มีพื้นฐานการศึกษาค่อนข้างน้อย เพื่อให้จะได้รับคำตอบจากแบบสอบถามอย่างครบถ้วนตรงตามเป้าหมายของการใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการไปแจกแบบสอบถามที่เขตการเดินรถทั้ง 10 เขต โดยขอความร่วมมือจากพนักงานกลุ่มดังกล่าว นั่งตอบแบบสอบถามรวมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งในระหว่างนั้นได้อธิบายวิธีการตอบ และคำถามที่ผู้ตอบไม่เข้าใจด้วย เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับมาแต่ละชุด จะตรวจดูว่าได้คำตอบครบถ้วนหรือไม่ หากยังไม่ครบ จะให้ผู้ตอบแบบสอบถาม ตอบเพิ่มเติมจนสมบูรณ์ แบบสอบถามที่พร้อมจะนำไปประเมินผล จึงเป็นแบบสอบถามที่มีคำตอบครบถ้วนแล้วเกือบทุกชุด เว้นกรณีที่ผู้ตอบมีเวลาจำกัด เนื่องจากถึงเวลาคิวออกรถ

แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการวิจัยในครั้งนี้จะใช้แบบสอบถามเป็นหลัก แต่ก็ยังมีการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการศึกษาแนวทางในการจัดสวัสดิการค้ำที่อยู่อาศัยของหน่วยงานต่าง ๆ มาเปรียบเทียบประกอบด้วย

เนื่องจากในการศึกษาเบื้องต้นพบว่า องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพยังไม่เคยมีนโยบายในการจัดสวัสดิการที่อยู่อาศัยมาก่อน ในการวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นการวิจัยจากระดับล่างขึ้นไปสู่ระดับบน กล่าวคือ เป็นการศึกษาจากพนักงานในระดับปฏิบัติการไปสู่การเสนอแนะแนวทางในการจัดสวัสดิการที่อยู่อาศัย

วิธีดำเนินการวิจัย

เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงกำหนดแนวทางการดำเนินการศึกษา ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ โดยการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จากเอกสารที่ได้จากสำนักงานการเจ้าหน้าที่ ศึกษาจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการ ข้อมูลการจัดสวัสดิการ โดยทั่วไป และการจัดสวัสดิการที่อยู่อาศัยของส่วนงานราชการ เอกชน และรัฐวิสาหกิจอื่น

1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ โดยการสำรวจภาคสนาม (Field Survey) ในขั้นแรกได้ใช้วิธีสอบถามข้อมูลเบื้องต้นจากพนักงานขับรถโดยสาร และพนักงานเก็บค่าโดยสาร ในเขตเดินรถต่างๆ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถาม และทำการสำรวจภาคสนาม โดยใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) สร้างขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคม

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ และปัญหาด้านที่อยู่อาศัย

ส่วนที่ 4 ข้อมูลด้านความต้องการที่อยู่อาศัย และความคิดเห็นเกี่ยวกับสวัสดิการที่อยู่อาศัย

เมื่อได้จัดทำแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงได้ทำการทดสอบแบบสอบถาม (Pretest) จำนวน 20 ชุด และนำกลับมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดความเที่ยงตรงรวม 2 ครั้ง จึงลงรหัส (Code) ในแบบสอบถาม

2.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview) เกี่ยวกับความคิดเห็น และแนวทางการจัดสวัสดิการที่อยู่อาศัยให้กับพนักงาน สำหรับการสัมภาษณ์ผู้บริหารขององค์การขนส่งมวลชน หรือผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ลักษณะของการสัมภาษณ์เป็นการถาม-ตอบโดยไม่มีแบบในการสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์เพื่อนำมาประกอบหรือสนับสนุนผลของการศึกษา

3. ประชากรเป้าหมาย และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ทำการศึกษา คือกลุ่มพนักงานขับรถโดยสาร(พขร.) และพนักงานเก็บค่าโดยสาร(พทศ.) ทั้ง 10 เขตการเดินรถ รวมประมาณ 17,580 คน ใช้วิธีการคัดเลือกทางสถิติโดยใช้หลักตามทฤษฎีของ Herbert Arkin and Raymond R. Colton ที่ขอบเขตการเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์ โดยมีความผิดพลาดของความแม่นยำ ± 5 เปอร์เซ็นต์ โดยกระจายการสุ่มให้เป็นสัดส่วนโดยคำนึงถึงจำนวนพนักงานในแต่ละเขตการเดินรถ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล

รวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS/PC⁺ มาช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ซึ่งค่าทางสถิติที่นำมาใช้ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าสัดส่วนร้อยละ (Percentage) และค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (crosstabulation) เพื่อให้ทราบถึงสภาพความเป็นอยู่ สถานะทางเศรษฐกิจ สังคม ปัญหาด้านที่อยู่อาศัย ตลอดจนความต้องการสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยของพนักงาน

5. สรุปผลการวิจัย เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ข้อมูลทฤษฎี ตลอดจนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แล้วจึงสรุปผลการวิจัยและข้อคิดเห็น เพื่อเสนอแนะแนวทางในการจัดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงสภาพความเป็นอยู่ และปัญหาด้านที่อยู่อาศัย ของพนักงานองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ
2. ได้ทราบแนวทางในการจัดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย สำหรับพนักงานในระดับปฏิบัติการขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ
3. เพื่อเป็นแนวทางในการจัดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย ให้กับหน่วยงานอื่น ๆ